

Rud. Blaumann

Rūdolfs Blaumanis

TUR, KUR NEVIENS NAV BIJIS

(Kopoti raksti, III sējums, 103. lpp.

Latvijas Valsts izdevniecība. Rīga, 1958. gads)

Es kāpu pa stāvu, tumši apēnotu krastu. Lejā šņāca neredzama upe pār neredzamiem akmeņiem, no augšas dunēja kā tāļš svētku zvans. Es kāpu, kāpu un uzreiz atrados pie lieliem vārtiem. Divas paegles, kuru galotnes atdūrās pret debesu zilumu un bij pilnas melnu ogu, stāvēja viena un otrā pusē. Un vienā un otrā pusē bij zediņu žogs, pārparēm apaudzis ar apiņu stīgām. Tas bija lielais dārzs, un es nezinu, par ko, bet šai dārzā bez atļaujas nedrīkstēja ieiēt. Taču mana sirds dega uz viņu, un es iegāju. Sarga neviena nekur nebij, es gāju tālāk, un ar katru soli man kļuva vieglāk lielajā klusumā, kāds mani apņēma. Visapkārt bij lauki ar gariem, ziliem liniem, rudzu vārpas līgojās virs manas galvas, un kaņepu dārzos kaņepes stāvēja kā slaikas eglītes. Nemanāms vējiņš baltas ziedu pērsas nesa pa gaisu. Zāle bij tik neaizskārta, it kā nupat rīta rasa būtu nozudusi. Bet tāluma tā kā nemaz vairs nebij, jo pie apvāršņa redzēju zvaigzni aiz zvaigznes milzīgā lielumā. Spožumu viņas bij

zaudējušas, tās izskatījās kā zeme, un cilvēki kāpa augšā un lejā kā steidzīgas skudras.

Taču manai dvēselei šī rosīguma netikās ievērot.

Te pie maniem sāniem stāvēja vīrs baltos audekla svārkos ar dzeltānu jostu. Es zināju, tas bij pats dārznieks, un es apjuku, ka viņš mani te ieraudzījis. Bet viņš mani paņēma aiz rokas un veda mani tālāk. Es gribēju ko teikt, bet nedrīkstēju, jo atcerējos, ka valdniekus nedrīkst uzrunāt, bet ka tikai jāatbild uz to, ko viņi prasa. Un man bij kauns par maniem svārkiem, jo tie bij veci, priekšā nobružāti un netīri. Es nedrīkstēju atvainoties, bet viņš man atbildēja bez vārdiem:

«Nebīsties, viss būs labi.»

Mana sirds stipri iesāpējās. Viņš mani uzrunāja ar jūs. Vai tad es viņam biju tik svešs!

Bet viņš no jauna bez vārdiem atbildēja manai dvēselei:

«Tas bij tikai tāpat. Vai tad tu mani mīlo?»

Kā ugunsliesma izskrēja caur manu sirdi. Es pagriezu galvu un ieskatījos viņa dziļajās drauga acīs. Es gribēju teikt, kā es viņu mīloju, bet man atkal bij neizprotams, salds, liels kauns izteikt savu pārmērīgo mīlestību.

Bet viņš sacīja uz manu dvēseli: «Es zinu,» — un aplika roku ap manu vidu.

Es paskatījos uz sevi un ieraudzīju, ka man bij tādi paši balti svārki kā viņam, un es gāju tik viegli, man likās, ka laižamies pār zaļām koku galotnēm.

«Tas ir tas atzišanas koks,» viņš sacīja un rādīja man vecu vecu ābeli ar tūkstoš zariem. Ap viņu bij bijusi aptaisīta sēta, bet tagad tā visapkārt bij sakritusi. Visi āboli bij apšķīti, tikai pašā galotnē vēl daži karājās.

«Tie paliek tēvam,» viņš sacīja. «Es vedīšu tevi pie viņa.»

Mani pārņēma baigums. «Vēl ne,» es atbildēju. «Tu bīsties?»

«Jā.»

«Par ko?»

«Viņš — tik vecs.»

«Un tu pats?»

«Es jūtos vēl tik jauns. Un viņš zina visu manu dzīvi.»

«Vai es tās nezinu?»

«Tu mani saproti. Tu man vienmēr esi bijis tāds tuvs.»

«Tu man esi ticējis?»

«Arvienu. Bet tu taču zini visu.»

«Es prasu tev, tādēļ ka tevi mīloju. Mīlestība grib sarunāties. Es zinu visu, un es arī nezinu visa. Tas ir tāds noslēpums.»

Man bij brīnums, ka dārzs neizskatījās tāds, kādu to bildēs biju redzējis. Bet es negribēju to izteikt.

Taču viņš mani atminēja.

«Viņš gan tāds neizskatās, bet tu sajūti, ka viņš tas ir,» viņš sacīja. «Vai esi laimīgs?»

«Laimīgs, laimīgs,» es čukstēju.

«Bet vēl tev ir viena neapmierināta ilgošanās,» viņš sacīja.

Un es vaicāju savai dvēselei un atbildēju: «Ir gan vēl.»

Un viņš no jauna man aplika roku, un mēs laidāmies kā pa koku galotnēm, un tad tur bij balta pils ar lauru koku kubuliem uz trepēm, un pie vaļēja loga stāvēja visi tie, kuru darbus es tā mīloju. Un mēs staigājām starp viņiem un visi sapratāmies bez sveicināšanās, bez vārda izsacīšanas.

Un viņš prasīja:

«Vai nu esi laimīgs?»

«Laimīgs, laimīgs,» es čukstēju.

«Bet vēl tev ir viena neapmierināta ilgošanās?» Un es atbildēju:

«Ir gan vēl.»

Un mēs uzkāpām kalniņā, un tur pie vecas baznīcas zem priedēm sēdēja viņas, kurām mana sirds jaunībā tik karsti bij pieķērusies. Viņas bij tikpat skaistas kā toreiz, un es atkal sajutu viņu saldo tuvumu kā toreiz.

Un tad mēs gājām pa jaunu ozolu parku starp zemē iegrimušiem johanitiešu bruņenieku krustiem, un mums pretī nāca tas, ko esmu nosaucis par Purva bridēju. Un uz Pērses krasta sēdēja divi zēni, mani muziķi, un mans šveicietis ar starojošām acīm vīcināja cepuri.

Man aizrāvās elpa.

«Vai tad Pērse un Šveice arī ir te?» es vaicāju.

«Te ir viss,» viņš atbildēja. «Vai nu esi laimīgs?»

Man bija jāšņukst aiz neizsakāma prieka. Bet mana dvēsele tomēr vēl neklusēja.

Bet viņš veda mani tālāk. Un ceļmalā, kā nākdams no tirgus, sēdēja mans tēvs un slaucīja sviedrus no pieres. Viņa baltā bārzda vizēja saulē, un viņš māja man ar acīm, lai es ejot vien garām. Bet es sacīju: «Tas ir mans tēvs.»

Un viņš piegāja pie mana tēva, uzlika tam roku uz galvas un sacīja: «Tu esi daudz strādājis. Atpūties nu, mīļais. Tu pie mazuma esi bijis uzticīgs, es tevi iecelšu pār daudzumu.»

Un tad mēs atradāmies tālu projām un es domāju:

«Gan atkal drīzi tiksimies.» Un viņš vaicāja:

«Vai tev vēl ir kāda neapmierināta ilgošanās?» Un es teicu:

«Ir gan vēl.»

Tad viņš it kā rotādamies aizsedza manas acis ar saviem pirkstiem. Kad viņš tos nolaida, es balta zīda aizkara priekšā ieraudzīju savu māti. Viena asara vēl spīdēja acu kaktiņā, bet viņa smaidīja kā atpestīta, un es piepeši zināju, ka viņas sāpju šaustās miesas mazgātas veselībā un viņas saplosītās krūtis atkal dziedinātas. Un, kur asinis bij nopilējušas zemē, tur kvēloja sarkanas rudens apses lapas. Viņš viņu bij ārstējis.

«Vai nu esi laimīgs?»

Bet, pirms varēju atbildēt, mana māte pašķīra priekškaru, un tas nozuda. Un es redzēju lielu pulku vīru un jaunekļu svētku drēbēs. No viņu ģimjiem bij noslaucītas nāves zīmes, un viņu caururbtās krūtīs staigāja jauna

dzīvība. Un ap viņiem bij vesela birze sarkanu apšu. Un
spodrība uz viņiem plūda no augšas kā no pusdienas
saules.

Es gribēju runāt, bet mēle man maldījās. Es noslīgu
ceļos, un manas karstākās asaras krita uz viņa svēto roku.

ANDARA LŪGŠANA

Tāltālā zemē pirmos laikos dzīvoja vīrs, vārdā Andars, kurš savas sātnes un savu labo darbu dēļ pie visas tautas stāvēja lielā godā. Un nepagāja neviena diena, kad viņš neapmeklēja slimus, neēdināja izsalkušus un nepriecināja noskumušus. Bet viņš redzēja, ka viņa roku palīdzība bija maza, bet vajadzība liela. Un viņš noskuma un novērsās no pasaules, un aizgāja uz tuksnesi, uzsākdams tur kādā alā vientuļa dzīvi. Viņš šē gribēja izgudrot līdzekli, kā visus cilvēkus padarīt laimīgus. Un viņš lūdza Dievu un domāja ilgus gadus. Bet viņa pūliņi bija veltīgi. Cilvēki izsmēja viņa gudri izdomātos padomus, un citādi kā ar padomiem viņš viņiem vairs nevarēja palīdzēt. Un viņš dzīvoja tālāk savu svēto dzīvi, un viņa lūgšanas kāpa pret debesīm un smaržoja, kā pavasaris smaržo.

Un tas Kungs ievēroja viņu un nokāpa pie Andara veca, skrandās tērpta vīra izskatā, jo viņš vientuli gribēja pārbaudīt. Andars viņu laipni uzņēma savā alā un pārvarēja trīs grūtus pārbaudījumus kā svēts vīrs.

Tad sacīja tas Kungs:

“Tu esi žēlastību atradis debesīs, Andar. Izsaki vienu lūgšanu, es viņu paklausīšu.”

Un Andars pazina to Kungu, nokrita ceļos un pacēla rokas.

“Tu zini, ko es kāroju. Es meklēju cilvēku laimi. Dod cilvēkiem laimi!”

“Viņiem ir, kā viņiem vajaga,” atbildēja tas Kungs.
“Izlūdzies ko citu.”

“Kungs, dod cilvēkiem, kā viņiem vēl nava, dod viņiem laimi!”

Un tas Kungs runāja otrām kārtām un sacīja uz Andaru:

“Viņiem ir, kā tiem vajaga. Izlūdzies ko citu.”

Tad nokrita Andars ar pieri pie zemes, raudāja un lūdās:

“Kungs, Kungs, nedusmojies par manu drošību. Dod cilvēkiem laimi! Viņiem slāpst pēc laimes.”

Tas Kungs atbildēja:

“Tava lūgšana bija piepildīta, iekam viņa tavās smadzenēs bija dzimuse,” — un aizgāja no Andara.

Bet par kādu laiku vientulis gāja cilvēku laimi raudzīt. Un viņš izbrīnējās, visu tāpat atrazdams kā agrāk. Viņš nekur neredzēja tā, ko viņš par īstu laimi turēja. Dusmīgi viņš atgriezās atpakaļ savā alā. Vai Dievs līdzinājās laicīgam

radījumam, ka tas kaut ko apsoliņa un nepildīja? Un Andars nometās zemē un daudzīja galvu pie klints, un kļiedza:

“Kungs! Dod cilvēkiem laimi!”

Un tas Kungs atkal nonāca pie Andara un sacīja uz viņu: “Ko tu kļiedz! Laime ir pie cilvēkiem.” Un viņš aizskāra Andaru un nostādīja viņu daudz ļaužu vidū, un Andars redzēja, ka laime bija cilvēku starpā, bet ka viņi tās tikai nespēja atzīt. Un viņi grozījās un mina viņai un viens otram uz kājām, un skatījās atpakaļ, un domāja viņu priekšā esam, un skrēja kā bērni turp, kur kaut kas raibs pamirdzēja. Un daži rādīja ar izstieptiem pirkstiem un sauca: “Tur, tur!” — un deva padomus, tāpat kā Andars bija darījis. Bet neviens viņu padomos lāgā neklausījās — un viņi paši arī ne. Un Andaram gandrīz bija jāsmejas, ka viņi tik daudz durvju vēra un virāja pēc laimes, kas taču viņiem bija priekšā un pakalā.

Un Andars lūdzās:

“Kungs, atdari arī viņu acis un prātus.”

Tas Kungs atbildēja:

“Pie ikkatra tas notiks savā laikā.”

“Vai man tagad vienmēr būs laimes skaidra atzīšana?”
vaicāja Andars.

“Jā. Un visu lietu atzīšana.”

“Kungs, es esmu svētlaimīgs.”

“Tu to saki. Skaties atpakaļ.”

Andars paskatījās atpakaļ un redzēja savu alu un alā savas miesas, pīšļos sakritušas.

“Es esmu miris?”

“Tu esi pie manis — iekš manis. Cilvēka liktens ir aiz laimes laimi meklēt. Gars vien viņu var redzēt skaidrībā un dus viņas atzīšanā mūžīgi.”